QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 10-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i10.050

JAHON MUSIQA TARIXINI O‘QITISHDA TARIXIY-MUSIQIY TAHLIL VA TINGLAB IDROK ETISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Rasulova Saida Sabirovna
“Musiqa nazariyasi” kafedrasi dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada jahon musiqa tarixini o‘qitish jarayonida talabalarning tarixiy-musiqiy tahlil qilish hamda musiqiy asarlarni tinglab idrok etish kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy va metodik asoslari yoritiladi. Musiqiy asarlarni tarixiy davr, uslub, janr, shakl, musiqiy ifoda vositalari va badiiy obrazlar yaxlitligida o‘rganishning didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, tinglab idrok etish faoliyatini musiqiy-nazariy bilimlar, mustaqil tahlil, qiyosiy o‘rganish va refleksiv baholash bilan integratsiyalashga qaratilgan metodik yondashuv taklif etiladi. Maqolada tarixiy-musiqiy tahlil kompetensiyasining tarkibiy ko‘rsatkichlari, bosqichlari hamda ta’lim jarayonida qo‘llash mumkin bo‘lgan amaliy topshiriqlar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: jahon musiqa tarixi, tarixiy-musiqiy tahlil, tinglab idrok etish, musiqiy tafakkur, musiqiy kompetensiya, musiqiy uslub, janr, musiqiy shakl, qiyosiy tahlil, musiqa ta’limi.

Аннотация.В статье рассматриваются теоретические и методические основы развития компетенции историко-музыкального анализа и слухового восприятия музыкальных произведений при преподавании истории мировой музыки. Анализируются дидактические возможности изучения музыкальных произведений в единстве исторической эпохи, стиля, жанра, формы, средств музыкальной выразительности и художественных образов. Предлагается методический подход, направленный на интеграцию слухового восприятия с музыкально-теоретическими знаниями, самостоятельным анализом, сравнительным изучением и рефлексивной оценкой.

Ключевые слова: история мировой музыки, историко-музыкальный анализ, слуховое восприятие, музыкальное мышление, музыкальная компетенция, стиль, жанр, музыкальная форма, сравнительный анализ, музыкальное образование.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for developing students’ historical-musical analysis and aural perception competencies in the teaching of world music history. It explores the educational potential of studying musical

works in relation to their historical periods, styles, genres, forms, expressive means, and artistic imagery. A methodological approach is proposed to integrate aural perception with theoretical musical knowledge, independent analysis, comparative study, and reflective assessment. The article also outlines the main indicators of historical-musical analysis competence and presents practical learning tasks applicable to higher music education.

Keywords: world music history, historical-musical analysis, aural perception, musical thinking, musical competence, musical style, genre, musical form, comparative analysis, music education.

KIRISH. Jahon musiqa tarixini o‘rganish bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining musiqiy dunyoqarashi, tarixiy tafakkuri, estetik didi va kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur fan orqali talabalar turli tarixiy davrlarda yuzaga kelgan musiqiy uslublar, janrlar, kompozitorlik maktablari, ijrochilik an’analari va badiiy-estetik qarashlar bilan tanishadilar. Biroq tarixiy ma’lumotlarni o‘zlashtirishning o‘zi musiqiy asarning mazmunini chuqur anglash va uni mustaqil tahlil qilish ko‘nikmasini to‘liq ta’minlamaydi. Buning uchun nazariy bilimlarni bevosita musiqiy tinglash, tahlil qilish va qiyoslash faoliyati bilan bog‘lash zarur. Musiqa ta’limida tinglash jarayoni oddiy eshitish faoliyatidan farq qiladi. Tinglab idrok etish musiqiy tovushlar oqimini anglash, ohang rivojini kuzatish, ritmik va garmonik xususiyatlarni farqlash, musiqiy shaklni tasavvur qilish hamda asarning badiiy mazmunini tushunishni qamrab oladi. Shu sababli jahon musiqa tarixini o‘qitishda talabalarning tinglash faoliyatini maqsadli tashkil etish, ularga musiqiy hodisalarni tahlil qilish mezonlarini o‘rgatish va tarixiy kontekst bilan bog‘liq xulosalar chiqarishga yo‘naltirish dolzarb metodik vazifalardan biridir.

Musiqa ta’limidagi o‘quv jarayonlari, innovatsion faoliyatga tayyorgarlik va musiqiy qobiliyatlarning psixologik jihatlari Rasulova S.S.ning ilmiy ishlarida ham yoritilgan. Xususan, “Learning Processes in the Art of Music” maqolasida musiqiy faoliyat, diqqat va aqliy faollik masalalari ko‘rib chiqilgan. “Preparation of Music Teachers for Innovative Educational Activities” ishida esa musiqa o‘qituvchilarini innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash masalalariga e’tibor qaratilgan. Mazkur izlanishlar jahon musiqa tarixini o‘qitishda tinglash va tahlil faoliyatlarini pedagogik jihatdan maqsadli tashkil etish masalasini yanada chuqur o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

Tarixiy-musiqiy tahlil musiqiy asarni faqat uning yaratilgan sanasi yoki muallifi bilan tavsiflashni emas, balki asarning yuzaga kelishiga ta’sir ko‘rsatgan tarixiy, madaniy, estetik va musiqiy omillarni o‘zaro bog‘liq holda o‘rganishni anglatadi. Bunda musiqiy asar muayyan davrning badiiy tafakkuri, estetik qarashlari va kompozitorlik tamoyillarini aks ettiruvchi madaniy hodisa sifatida talqin etiladi. Jahon musiqa tarixini o‘qitishda tarixiy-musiqiy tahlil bir necha o‘zaro bog‘liq yo‘nalishni qamrab oladi. Birinchi yo‘nalish tarixiy-kontekstual tahlil bo‘lib, unda asarning yaratilish davri, madaniy muhiti, ijro an’analari va muallifning ijodiy

qarashlari o‘rganiladi. Ikkinchi yo‘nalish musiqiy-uslubiy tahlilni qamrab olib, unda asarning melodik, ritmik, garmonik, fakturaviy va shakliy xususiyatlari aniqlanadi. Uchinchi yo‘nalish badiiy-estetik tahlil bilan bog‘liq bo‘lib, musiqiy obraz, emotsional mazmun va ifoda vositalarining o‘zaro munosabati ochib beriladi. Masalan, barokko davri musiqasini o‘rganishda polifonik tafakkur, kontrapunktik rivojlanish, basso continuo an’anasi va musiqiy shakllarning xususiyatlariga e’tibor qaratish mumkin. Klassitsizm davri asarlarini tahlil qilishda esa shakliy mutanosiblik, tematik rivojlanish, tonal munosabatlar va sonata shaklining kompozitsion imkoniyatlari muhim o‘rin tutadi. Romantizm davri musiqasini o‘rganishda obrazlar ko‘lami, emotsional ifoda, tembr va garmonik rang-baranglik kabi jihatlar tahlil qilinadi. Bunday qiyosiy yondashuv talabalarga musiqiy uslublarni faqat nazariy ta’riflar orqali emas, balki real musiqiy material asosida farqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, tarixiy davrlar o‘rtasidagi umumiylik va tafovutlarni aniqlash talabalarning sabab-oqibat munosabatlarini anglash, musiqiy hodisalarni tizimli tushuntirish va mustaqil xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Tarixiy-musiqiy tahlilning samaradorligi musiqiy tinglash bilan uyg‘un tashkil etilganda yanada ortadi. Talaba asar haqida berilgan tarixiy ma’lumotlarni tinglash jarayonida eshitilgan belgilar bilan bog‘lay olganida, bilimlar mexanik yodlash darajasidan ongli anglash darajasiga o‘tadi.

Tinglab idrok etish kompetensiyasi talabaning musiqiy tovushlar, ohang, ritm, garmoniya, faktura, dinamika, tembr va shakliy rivojlanishni eshitish orqali anglash, farqlash, tahlil qilish hamda ularni badiiy mazmun bilan bog‘lay olish qobiliyatini ifodalaydi. Jahon musiqa tarixini o‘rganishda mazkur kompetensiya asarlarni davr va uslub xususiyatlariga ko‘ra anglash bilan ham chambarchas bog‘liq. Ushbu kompetensiyani quyidagi tarkibiy qismlar asosida rivojlantirish maqsadga muvofiq.

1. Kognitiv-nazariy komponent. Talabaning musiqiy janrlar, tarixiy davrlar, kompozitorlik maktablari, musiqiy shakllar va ifoda vositalari haqidagi bilimlarini qamrab oladi. Ushbu komponent musiqiy hodisalarni ilmiy tushunchalar yordamida izohlash imkonini beradi.

2. Eshitish-analitik komponent. Musiqiy asarni tinglash orqali uning asosiy mavzusi, ritmik xususiyatlari, melodik rivoji, fakturasi, dinamikasi va shakliy tuzilishini aniqlashni nazarda tutadi. Talaba musiqiy materialdagi muhim belgilarni ajratishi va ularni tahliliy tavsiflay olishi lozim.

3. Tarixiy-uslubiy komponent. Asarning muayyan tarixiy davrga mansubligini musiqiy belgilar, janr xususiyatlari, kompozitsion tamoyillar va badiiy-estetik qarashlar bilan bog‘liq holda tushuntirish qobiliyatini ifodalaydi.

4. Refleksiv-baholovchi komponent. Talabaning o‘z tahliliy xulosalarini asoslash, eshitilgan musiqiy material yuzasidan mustaqil fikr bildirish, tahlildagi kamchiliklarni aniqlash va o‘z bilimlarini baholash ko‘nikmalarini qamrab oladi.

Mazkur komponentlar alohida-alohida emas, balki o‘zaro aloqador holda rivojlanadi. Masalan, talaba asarni tinglab uning janrini aniqlaganida nazariy bilimlaridan foydalanadi; musiqiy belgilarni izohlaganida eshitish-tahlil ko‘nikmasini namoyon qiladi; asarning tarixiy davrga xos jihatlarini tushuntirganida tarixiy-uslubiy kompetensiyasini qo‘llaydi; xulosasini dalillar bilan asoslaganida esa refleksiv-baholovchi faoliyatni amalga oshiradi.

Jahon musiqa tarixini o‘qitishda samarali metodikani tashkil etish uchun musiqiy asarni tinglash, anglash, tahlil qilish, qiyoslash va baholash jarayonlarini izchil bosqichlarda amalga oshirish tavsiya etiladi.

Darsning dastlabki bosqichida talabalarni o‘rganilayotgan musiqiy davr, kompozitor yoki asar bilan tanishtirish, mavzuga qiziqish uyg‘otish va tinglashdan ko‘zlangan maqsadni belgilash lozim. Bunda qisqa tarixiy ma’lumot, kompozitor ijodiga oid materiallar, davrga xos tasviriy manbalar va yo‘naltiruvchi savollardan foydalanish mumkin. Masalan, I.S. Bax ijodini o‘rganishda talabalarga quyidagi savollar beriladi: barokko davrining musiqiy tafakkuri qanday xususiyatlarga ega? Polifonik rivojlanish tinglovchi tomonidan qanday belgilar orqali sezilishi mumkin? Bir nechta mustaqil melodik chiziqning birgalikda rivojlanishi asarning badiiy mazmuniga qanday ta’sir ko‘rsatadi? Bu bosqichda tarixiy ma’lumotlar tinglashni almashtirmasligi, aksincha, uni maqsadli tashkil etishga xizmat qilishi zarur.

Talabalar musiqiy asarni dastlab yaxlit holda tinglaydilar. Birinchi tinglashda ulardan barcha nazariy elementlarni aniqlash talab qilinmaydi. Asarning umumiy xarakteri, emotsional ta’siri, musiqiy obrazlari, tempi va dinamik rivojlanishiga e’tibor qaratish maqsadga muvofiq. Tinglashdan so‘ng talabalar o‘z taassurotlarini qisqacha ifodalaydilar. O‘qituvchi javoblarni darhol to‘g‘ri yoki noto‘g‘ri deb baholashdan ko‘ra, talabalarning fikrini eshitilgan musiqiy belgilar bilan asoslashga yo‘naltiradi. Masalan, “Asarning dramatik xarakterini qaysi musiqiy belgilar orqali sezdingiz?” yoki “Musiqiy rivojlanishda qanday o‘zgarishlarni payqadingiz?” kabi savollar qo‘llanadi.

Ushbu bosqichda asar muayyan tahliliy vazifalar asosida qayta tinglanadi. Talabalar melodik tuzilish, ritmik xususiyatlar, garmonik rivojlanish, faktura, dinamika, tembr va musiqiy shakl elementlarini aniqlaydilar. Zaruratga ko‘ra, asarning alohida qismlari takror tinglanadi. Masalan, V.A. Motsartning simfonik yoki kamer asarlarini o‘rganishda asosiy mavzularning xarakteri, ularning o‘zaro munosabati, musiqiy materialning rivojlanishi va kompozitsion yaxlitligi tahlil qilinishi mumkin. F. Shopen ijodini o‘rganishda esa melodik ifodaviylik, garmonik rang-baranglik, rubato, faktura va romantik obrazlilikka e’tibor qaratiladi. Tahlil jarayonida talaba “asar qanday eshitildi?” degan umumiy savoldan “asar qaysi musiqiy vositalar orqali bunday badiiy taassurot hosil qildi?” degan aniqroq savolga o‘tishi lozim. Ana shu o‘tish tinglab idrok etishni ongli tahliliy faoliyatga aylantiradi.

Qiyosiy tahlil talabalarning turli davrlar va kompozitorlik maktablariga mansub asarlar o‘rtasidagi umumiylik va farqlarni aniqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bunda asarlar o‘xshash janr, shakl yoki badiiy vazifa asosida tanlanishi mumkin. Masalan, barokko va klassitsizm

davri asarlarining kompozitsion tuzilishini qiyoslash orqali polifonik rivojlanish, tematik ishlov, shakliy mutanosiblik va tonal tashkil etilish xususiyatlarini aniqlash mumkin. Romantizm davri asarlarini klassitsizm namunalari bilan qiyoslash esa musiqiy ifodaning kengayishi, individual badiiy obraz va garmonik vositalardan foydalanishdagi o‘zgarishlarni anglashga yordam beradi. Qiyosiy tahlilda talabalardan faqat farqlarni sanab o‘tish emas, balki ularni musiqiy dalillar asosida izohlash talab etiladi. Bu esa tarixiy bilimlarni analitik fikrlash bilan bog‘laydi.

Yakuniy bosqichda talabalar tinglangan asar yuzasidan mustaqil xulosa chiqaradilar, o‘z tahlilini dalillar bilan asoslaydilar va dastlabki taassurotlari bilan yakuniy qarashlarini qiyoslaydilar. Bunda qisqa tahliliy esse, tinglash kundaligi, og‘zaki taqdimot, musiqiy xarita yoki qiyosiy jadval tuzish kabi topshiriqlardan foydalanish mumkin. Masalan, talaba asarning tarixiy davrini aniqlash bilan cheklanmay, ushbu xulosaga olib kelgan melodik, ritmik, garmonik yoki shakliy belgilarni ko‘rsatishi kerak. Agar musiqiy materialning ayrim xususiyatlari bir nechta tarixiy talqinga imkon bersa, talaba o‘z xulosasining asoslanganlik darajasini ham izohlashi lozim. Ushbu bosqichda o‘zini o‘zi baholash, o‘zaro fikr bildirish va o‘qituvchi izohi orqali talabaning tahliliy faoliyati mustahkamlanadi.

Jahon musiqa tarixi fanida tinglab idrok etish va tarixiy-musiqiy tahlilni rivojlantirish uchun topshiriqlarni murakkablik darajasi va maqsadiga ko‘ra farqlash zarur.

“Musiqiy pasport” topshirig‘i. Talaba tinglangan asar bo‘yicha kompozitor, tarixiy davr, janr, musiqiy shakl, asosiy ifoda vositalari va badiiy obrazga oid ma’lumotlarni jadvalga joylashtiradi. Har bir xulosaning eshitilgan musiqiy materialga asoslanganligi ko‘rsatiladi.

“Ikki davr - ikki uslub” topshirig‘i. Talabalar ikki xil tarixiy davrga mansub asarni tinglab, ularning melodik, ritmik, garmonik, fakturaviy va shakliy xususiyatlarini qiyoslaydilar. Yakunda aniqlangan farqlarning tarixiy-uslubiy sabablarini izohlaydilar.

“Eshit va dalilla” topshirig‘i. O‘qituvchi asardan qisqa parcha taqdim etadi. Talabalar uning xarakteri, janri yoki uslubiga oid taxminlarini bildiradilar va kamida ikki musiqiy belgi orqali o‘z fikrlarini asoslaydilar. Bunda taxminning o‘zi emas, dalil keltirish va musiqiy materialni to‘g‘ri tahlil qilish muhim hisoblanadi.

“Musiqiy xarita” topshirig‘i. Talabalar asarning rivojlanish jarayonini qismlar, mavzular, dinamik o‘zgarishlar va asosiy badiiy nuqtalar bo‘yicha sxematik ifodalaydilar. Ushbu topshiriq musiqiy shaklni yaxlit idrok etish va eshitilgan materialni tizimlashtirishga yordam beradi.

“Tinglash kundaligi” topshirig‘i. Talaba mustaqil tinglangan asar haqida dastlabki taassurot, aniqlangan musiqiy belgilar, tarixiy-uslubiy xulosa va o‘zining refleksiv bahosini yozib boradi. O‘qituvchi kundalikni muntazam tahlil qilish orqali talabaning tahliliy fikrlashidagi o‘zgarishlarni kuzatishi mumkin.

Mazkur topshiriqlarni tanlashda talabalarning tayyorgarlik darajasi, asarning murakkabligi, dars maqsadi va mavjud audio hamda notali materiallar hisobga olinishi lozim.

Tarixiy-musiqiy tahlil va tinglab idrok etish kompetensiyasini baholashda faqat tarixiy faktlarni eslab qolish yoki kompozitor nomini to‘g‘ri aytish bilan cheklanib qolmaslik zarur. Baholash talabaning musiqiy materialni anglash, tahlil qilish va xulosalarini asoslash qobiliyatini ham qamrab olishi kerak. Jahon musiqa tarixini o‘qitishda tarixiy ma’lumotlar, musiqiy tinglash va tahlil faoliyatlarini integratsiyalash talabaning musiqiy tafakkurini rivojlantirish uchun muhim metodik imkoniyat yaratadi. Tarixiy ma’lumotlar musiqiy asarni anglash uchun kontekstni ta’minlasa, tinglash faoliyati nazariy bilimlarning real musiqiy materialda namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi. Tahlil esa eshitilgan belgilarni tushunchalar tizimiga kiritib, ularni izohlash va qiyoslash imkonini beradi. Rasulova S.S.ning musiqa o‘qitishdagi didaktik prinsiplar va innovatsion pedagogik faoliyatga oid ilmiy ishlari musiqa ta’limini tashkil etishda metodik yondashuvlarning ahamiyatini ko‘rsatadigan manbalar sirasiga kiradi. Muallifning “Musiqa o‘qitish darslarida didaktik prinsiplar” hamda “Preparation of Music Teachers for Innovative Educational Activities” maqolalarida musiqa o‘qitish jarayonining didaktik va metodik jihatlariga e’tibor qaratilgan. Ushbu yo‘nalishdagi ilmiy qarashlarni jahon musiqa tarixining o‘ziga xos mazmuni bilan bog‘lash orqali tinglab idrok etish va tarixiy tahlilni birlashtiruvchi metodik yechimlarni ishlab chiqish mumkin. Taklif etilayotgan yondashuvning muhim jihati shundaki, talaba tayyor tarixiy ma’lumotlarni qabul qiluvchi subyekt sifatida emas, balki musiqiy materialni mustaqil o‘rganuvchi va tahlil qiluvchi faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Bu esa kasbiy faoliyatda zarur bo‘lgan musiqiy asarlarni tinglab tahlil qilish, o‘quvchilarga musiqiy hodisalarni tushuntirish va badiiy-estetik baho berish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, metodikaning natijadorligi tinglash uchun tanlangan repertuar, audioyozuvlar sifati, o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi, talabalarning musiqiy savodxonligi va mustaqil ishlash imkoniyatlariga bog‘liq. Shu sababli mazkur yondashuvni amaliyotga joriy etishda talabalarning boshlang‘ich tayyorgarligini aniqlash, bosqichma-bosqich topshiriqlarni tanlash va natijalarni muntazam kuzatish zarur.

XULOSA.

Jahon musiqa tarixini o‘qitishda tarixiy-musiqiy tahlil va tinglab idrok etish kompetensiyasini rivojlantirish talabalarning musiqiy-nazariy bilimlari, tarixiy tafakkuri va badiiy-estetik idrokini o‘zaro bog‘liq holda shakllantirishni talab etadi. Musiqiy asarni tarixiy davr, uslub, janr, shakl va ifoda vositalari bilan bog‘liq holda o‘rganish uning badiiy mazmunini chuqur anglashga imkon beradi. Tadqiqot doirasida tarixiy-kontekstual tayyorgarlik, yaxlit tinglash, maqsadli tahlil, tarixiy-uslubiy qiyoslash hamda refleksiv baholashni qamrab oluvchi besh bosqichli metodik yondashuv taklif etildi. Ushbu yondashuv talabaning musiqiy asarni eshitish, undagi muhim belgilarni aniqlash, tarixiy-uslubiy xususiyatlarni izohlash va mustaqil xulosa chiqarish faoliyatini izchil tashkil etishga yo‘naltirilgan.

Taklif etilgan amaliy topshiriqlar - “Musiqiy pasport”, “Ikki davr - ikki uslub”, “Eshit va dalilla”, “Musiqiy xarita” va “Tinglash kundaligi” - nazariy bilimlarni bevosita tinglash hamda tahlil faoliyati bilan bog‘lash imkonini beradi. Shu bilan birga, kompetensiyani baholashda tarixiy-nazariy bilimlar, eshitish orqali farqlash, musiqiy tahlil, tarixiy-uslubiy talqin, dalillangan xulosa va refleksiv faoliyat kabi mezonlardan foydalanish tavsiya etiladi. Kelgusidagi tadqiqotlarda mazkur metodik yondashuvni oliy musiqa ta’limi amaliyotida sinovdan o‘tkazish, talabalarning boshlang‘ich va yakuniy natijalarini qiyoslash hamda olingan ma’lumotlarni tegishli statistik usullar orqali tahlil qilish muhimdir. Bu esa jahon musiqa tarixini o‘qitish metodikasini empirik dalillar asosida takomillashtirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hanning B.R. *Concise History of Western Music*. 5th ed. – New York: W.W. Norton & Company, 2014.

2. Grout D.J., Palisca C.V., Burkholder J.P. *A History of Western Music*. 9th ed. – New York: W.W. Norton & Company, 2014.

3. Swanwick K. *Teaching Music Musically*. – London: Routledge, 1999.

4. Karpinski G.S. *Aural Skills Acquisition: The Development of Listening, Reading, and Performing Skills in College-Level Musicians*. – New York: Oxford University Press, 2000.

5. Rasulova S.S. **Learning Processes in the Art of Music** // *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*. – 2023. – Vol. 12, No. 10. – P. 177–184. – URL: https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/2243

6. Rasulova S.S. **Preparation of Music Teachers for Innovative Educational Activities** // *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*. – 2022. – Vol. 11, No. 10. – P. 351–353. – URL: https://gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1214

7. Rasulova S.S. **Psychology of Musical Abilities** // *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*. – 2023. – Vol. 12, No. 10. – URL: https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/2245

8. Rasulova S.S. **Oliy musiqa ta’limi muassasalarida maktab repertuari fanini o‘rgatish uslubiyoti** // *Oriental Art and Culture*. – 2024. – Vol. 5, Issue 2. – URL: https://oac.dsmi-qf.uz/index.php/oac/article/download/1568/1567/1507

9. Rasulova S.S. **Musiqa o‘qitish darslarida didaktik prinsiplar** // *Conferencea*. – 2022. – B. 44–47. – Maqola bibliografik ma’lumotlari: https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/2243

Eslatma: 9-manbaning berilgan havolasi maqolaning o‘ziga emas, Rasulova S.S.ning “Learning Processes in the Art of Music” maqolasidagi adabiyotlar ro‘yxatiga olib boradi. Shu sababli topshirishdan oldin uning original konferensiya sahifasi yoki to‘plamidan mustaqil tekshirilishi kerak. Shuningdek, 7-manbaning sahifalari va 8-manbaning yakuniy bet oralig‘ini asl nashrdan aniqlashtirish lozim. Maqolani jurnalga yuborishdan oldin barcha bibliografik ma’lumotlar, jurnalning OAK ro‘yxatidagi maqomi va matn ichidagi iqtiboslar talab etilgan uslub bo‘yicha tekshirilishi zarur.